

Тендерні студії

Максим Стріха, Сабріє Трош

УДК 821.111-147:141.336

СПЕЦИФІКА ГЕНДЕРНИХ МОТИВІВ У ТВОРЧОСТІ ФІЛПА СІДНІ ТА БАХАДИР ГЕРАЙ ХАНА І (РЕЗМІ): ІСТОРИКО-БІОГРАФІЧНИЙ ТА КОМПАРАТИВНИЙ АСПЕКТИ

Статтю присвячено аналізу специфіки гендерних мотивів лірики Ф. Сідні та Бахадир І Герай Хана в компаративному аспекті. Дослідження особливостей гендерних мотивів репрезентує не тільки специфіку творчості англійського та кримськотатарського поетів, а й взаємодію літературних явищ західної та східної лірики в поетичному та мотивному контекстах.

Ключові слова: Ф. Сідні, Бахадир Герай Хан І, гендер, мотив, компаративний аспект.

Maksym Strikha, Sabriye Trosh. Specification of gender motifs in the works of Philip Sidney and Bahadyr Geray Khan I (Rezmy): historical, biographic and comparative aspects

The essay explains specificity of gender motifs in the lyrics by Ph. Sidney and Rezmy in the comparative aspect. The study of gender motifs shows not only the specifics of Crimean Tatar and English poets' works, but also the interaction of Western and Eastern literary lyric phenomena in the poetic and motivic contexts.

Key words: Philip Sidney, Bahadyr Geray Khan I, gender, motif, comparative aspect.

Вивчення національних літератур, їхніх епох і періодів сьогодні вже неможливе без підходів наукової компаративістики, що, зокрема, дозволяють краще зрозуміти генетико-контактні зв'язки та взаємодію літературних явищ. У своїх роботах провідні компаративісти Європи та США зазначають, що міжкультурні впливи однієї національної літератури на іншу більш плідні та інформативні на транснаціональному рівні [7, 10-12; 15, 21].

Під "порівняльним літературознавством" зазвичай розуміють вивчення взаємних міжлітературних впливів або запозичень. Попри численні теоретико-методологічні дискусії, порівняння (зіставлення подібностей і відмінностей між явищами) у літературі залишається головною методикою наукового дослідження [10; 12, 47; 14]. Услід за провідними вченими-компаративістами Ю. Лотманом, В. Жирмунським, А. Маріно та іншими ми схильні думати, що порівняння не знищує специфічної якості досліджуваного явища, а навпаки допомагає виявити, у чому полягає його особливість [2, 68].

У нашому дослідженні ми аналізуємо особливість гендерних мотивів лірики двох видатних письменників-сучасників, представників національних (англійської та кримськотатарської) літератур. Життя обох було типологічно подібним: належали до найвищої аристократії; отримали блискучу освіту, мали поетичний і державницький хист; були "взірцями" чеснот своєї спільноти, загинули в молодому віці, беручи участь у військових кампаніях.

Специфіка гендерних мотивів у творах англійського та кримськотатарського поетів репрезентується в компаративному аспекті. Поєднуючи поняття "мотив" і "гендер", ми розглядаємо гендерну характеристику мотиву. *Гендерність* ми розуміємо як комплекс гендерно-маркованих значень, включаючи гендерні конотації, асоціативний потенціал і гендерну символіку. Гендерний мотив є компонентом гендерної парадигми тексту та картини світу, яка формується на

стереотипах маскулінності та фемінності [5, 273–279]. Вчені у сфері мотивології (Б. Путілов, Ю. Шатін, І. Силантьєв та ін.) вказують на неоднозначний та дифузний характер семантики мотиву, коли формується прихований зміст або *підтекст*, який можна зрозуміти через зіставлення алломотиву з мотивом. Так, “одне значення мотиву знаходиться нібито згори, інше сховане в глибині” [6, 104]. У нашій статті ми аналізуємо творчість поета Сходу та поета Заходу, отже, мотиви виступають компонентами одразу двох систем цінностей із різними літературними, релігійними та гендерними контекстами, що ускладнює розшифрування експліцитних та імпліцитних значень мотивів.

Лірика Філіпа Сідні (1554–1587), одного з найвидатніших поетів англійського Ренесансу XVI ст., якого називають “зразковим елізаветинцем”, стала предметом численних досліджень. Проте огляд цих досліджень виявив, що низка контекстів лірики Філіпа Сідні ще далека від системного та детального вивчення. Серед таких контекстів можна назвати: *гендерний та мотивний*, особливо в їх поєднанні. І вже поготів лірика Ф. Сідні жодного разу не порівнювалася з доробком східних поетів, – тим більш із віршами маловідомого у християнському світі кримськотатарського поета, хана з роду Ґераїв – Багадир І Ґерая Хана (I Bahadır Geray Han), який писав під псевдонімом Резмі (1602–1641).

Аналіз специфіки гендерних мотивів у творчості двох поетів, як ми покажемо, виявить додаткові значення їх ліричних текстів, а порівняння цих мотивів розкриє глибинний зміст творчості Ф. Сідні та Резмі, вводячи останнього в загальноєвропейський контекст. Аналізові специфіки гендерних мотивів лірики обох поетів, а пізніше – їх порівнянню, і присвячено нашу роботу.

Матеріалом виступають зовні прості, але внутрішньо вельми насичені ліричні тексти класика англійської поезії XVI ст. Ф. Сідні “*What Length of Verse?..*”/“*Якої довжини вірш?*” (1580) та газелі (“*Gazel*”) Резмі. Газелі кримського хана подано в латинографічній транслітерації Наримана Абдульваапа (див. додаток 1). Для полегшення сприймання поетичні тексти подано в українському перекладі М. Стріхи (див. додаток 2, 3).

Біографічний та історико-літературний контексти. Ф. Сідні прожив коротке, але яскраве життя. Народився та виховувався він у вищих колах британського суспільства XVI ст. Його батько був намісником Ірландії, мати належала до аристократичної родини Дандлі та з раннього дитинства була конфіденткою королеви Єлизавети I. Історично Ф. Сідні належить до першого покоління гуманістів – потенційних лідерів майбутнього нового європейського суспільства. Під час своєї політичної кар’єри при дворі Єлизавети I він не тільки зав’язує широке коло дружніх зв’язків в Англії та за її межами, але й завойовує повагу політиків і вчених своєю відкритою та приязною вдачею, розумом і відданістю слову. Десятиліття 1577–1588 рр. – ось усе, що припало на долю Ф. Сідні-поета [14, 135–147]. Але протягом цього часу він устигає започаткувати нову англійську поезію. Ф. Сідні закликав використовувати будь-яку “чужу” національну традицію, якщо вона здатна збагатити традицію англійську. У версифікаційному плані Ф. Сідні відмовляється від акцентного алітерованого староанглійського вірша і, після періоду нетривалих пошуків, утверджує п’ятистопний ямб із більш-менш природними наголосами (згодом цей ямб назвуть “шекспірівським”). Саме так було написано відомий сонетний цикл, який за силою пристрасті та новаторством порівнюють із сонетами Петрарки [18].

Майбутній хан Багадир Ґерай I ще за правління свого батька (1608–1610) згідно з політичними звичаями часу був відправлений заручником до міста Янболу¹. Там Резмі навчався наукам і словесності, тож майбутній правитель

¹ Ямбол – одне з найбільших міст у південній частині Болгарії. У період Османської імперії місто називали Янболу (Yanbolu).

Криму добре розумівся на суфійській філософії, західній та східній поезії. У 1637 році Резмі став кримським ханом. Однак правління його виявилось недовгим: помер хан раптово від чуми в Гьозлеві (тепер – Євпаторія) під час облоги фортеці Азак у 1641 році [9, 73-77]. Попри обтяженість державними та військовими справами (для нас важливо, що Ф. Сідні теж був урядовцем і військовим), Резмі залишив велику поетичну спадщину, маючи незаперечний хист до віршування. Він писав любовно-філософські вірші кримськотатарською мовою, адаптуючи багаті османську й перську традиції в кримськотатарській поезії, що сприяло розвитку мови та літератури кримських татар. Любовно-філософські газелі Резмі дійшли до наших днів і наразі зберігаються в бібліотечних зібраннях Стамбула [1].

Поетологічний та гендерний контексти. Представлений текст Ф. Сідні візуально виглядає як англійський сонет (14 рядків, 2 останні – є емотивним і змістовним висновком до всього тексту), але фактично є послідовністю сімох попарно римованих двовіршів (схема, популярна в англійській поезії ще від часів Чосера) [19; 20, 689-699].

Аналізований вірш входить до пасторально-лицарського роману “Стара Аркадія” (“The Old Arcadia”, 1581 р.), який складається з п’яти частин. Ф. Сідні присвятив цей роман своїй улюбленій сестрі – графині Пемброук; у її маєтку Сідні працював над створенням тексту. Вочевидь Марія Сідні була першим редактором роману “Стара Аркадія” [22, 97-100]. У романі розповідається про герцога Аркадії, який бере собі в радники батька Мопси. Герцог вважає його чесним та відданим лицарем, але радник має цілком протилежні риси, насправді його “чесноти” – це вульгарність, дурість та нечесність. Його дочка Мопса негарна й злостива, хоча саме миловидість та доброзичливість виступають основними супутниками вроди жінки у творах пасторального жанру.

Необхідно зазначити, що в західноєвропейській феміністичній критиці (Сюзан Бордо, К. Дункан-Джоунс, Джуан Келлі, Лінда Вудбрідж та інші) кінець XVI – початок XVII століття визнається “винятково генофобним¹ періодом” (Сюзан Бордо), де жінконенависництво та сексизм виявлялися навіть у творчості Е. Спенсера та В. Шекспіра [17, 157-210]. Проте, як зауважує К. Дункан-Джоунс, Ф. Сідні таки оминув експліцитну демонстрацію незліченних жіночих недоліків. У романі “Стара Аркадія” Сідні, однак, наслідує медієвістську традицію “полемічної” та персоналізованої імпліцитної меншовартості жінки [21, 153], що мала витоки ще в писаннях середньовічних кліриків, з якої ще Чосер іронізує у своєму “Пролозі Жінки з Бату” з “Кентерберійських оповідок”. Не заперечуючи попередніх смислів і поглядів на творчість Філіпа Сідні, ми спробуємо інтерпретувати додаткові гендерні смисли його поезії.

Прототипом Мопси, про яку йде мова в тексті “Якої довжини вірш?..”, можливо, є реальна жінка – Пенелопа Деверекс, яка відмовила Сідні й вийшла заміж за іншого. Саме після цієї відмови поет починає активно писати сонети. Пізніше, у 1582 році, у сонетному циклі “Астрофіл і Стелла” (“Astrophel and Stella”) прототипом Стелли (зірки) стане саме Пенелопа. Іншою жінкою, з якої Сідні міг створити жіночий персонаж на ймення Мопса, могла бути сестра Вільгельма I Оранського². Штатгальтер Нідерландів був настільки захоплений Філіпом Сідні, послом Англійської корони в Священній Римській імперії (1576), що хотів, аби Сідні одружився з його сестрою.

Жіночий персонаж Мопса має гендерне амбівалентне значення. По-перше, цю рідкісну породу собак в Англії мали лише аристократи, тобто жінка-Мопса

¹Генофобія – страх сексуальних відносин.

²Голландія була першою європейською країною, де з’явилися мопси (пізніше ця порода буде завезена Вільгельмом III Оранським до Англії); під час війни з Іспанією штатгальтер Нідерландів був врятований своїм мопсом Помпеем, з того часу ця порода собак стала офіційним символом дому Оранських.

має статус аристократки або заможної городянки. По-друге, слово “мопс” в англійській мові має еквіваленти “pug”; “puggy”; “puck”. Значення слова “pug” змінювалося, саме за доби Сідні цим словом називали жінку-блудницю [16]. Тому жінка-Мопса вбирає одразу дві характеристики: аристократки й повії. Далі поет порівнює Мопсу з античними богами: Сатурном, Венерою, Паном, Юноною, Купідомом, Вулканом та Момусом. Експліцитно, для сучасного читача, все виглядає в Петрарчиній традиції сонетування, коли жіночий персонаж має всі відомі людству чесноти: Мопса недосяжна й ідеальна, що надає їй певної “божественності”. Але сучасники Ф. Сідні добре розумілися на античній міфології (набагато краще, ніж читачі XXI ст.) й знали риси богів: Сатурн був старий і негарний, Венера не відзначалася цнотливістю, Пан був порослий козячою шерстю і зовсім не ніжний, Юнона була грізна на вигляд, Купідон – сліпий (посилав стріли навмання), Вулкан накульгував і рухався повільно, Момус по-злому глузував з усіх інших богів. Якщо перший – четвертий двовірші розкривають характер Мопси, то п’ятий та шостий цілком присвячені її зовнішності. Зміст тілесного коду представлено концептуальними метафорами й розкрито через асоціативні ознаки окремих частин тіла. Щічки, лоб, очі, руки, волосся, губи та шкіра порівнюються з каміннями або металами: опалом, сапфірами, перлинами, золотом та сріблом. Так, у Мопси жовтогарячий лоб та сині губи <...sapphire blue...>; маленькі очі, які сіпаються <...her twinkling eyes...>; жовті щічки <...cheeks of oral hue...>, тверде поблякле волосся <...hair... scrapall stone...>. Рот, який за канонами Середньовіччя та Ренесансу (згадаймо жіночі портрети Сандро Боттічеллі, Рафаеля Санті тощо), мав би бути маленьким, у Мопси навпаки – широченний <...mouth, O heavenly wide...>. Обрані асоціативні ознаки, представлені коштовними каменями та металами, можуть символізувати певні недоліки зовнішності та небайдужість жінки до коштовностей. Таким чином, Ф. Сідні не лише не наслідуює італійської традиції, а й перевертає її з “ніг на голову”. Традиційний англійський сонет стає вбивчим памфлетом на зрадливу жінку. З одного боку, інтерпретація поетичного тексту Ф. Сідні доводить завуальоване жінконенависництво, з другого, поет настільки скрупульозно помічає кожну деталь Мопси, що, вочевидь, він до неї небайдужий. Експліцитне вихвалання та імпліцитне висміювання жінки, до якої автор має цікавість, – така собі складна гендерно-дифузна ознака, що виявляє прихований мотив страждання.

Отже, в англійській ренесансній літературі Ф. Сідні був одним із перших, хто вдався до експерименту з мотивами, коли прихований мотив страждання в тексті експліцитно має значення вихвалання або висміювання. Специфікою гендерних мотивів стає їх складна амбівалентна семантика, яка формує підтекст твору. Автор сміється, плачучи, й плаче, посміхаючись. Ця специфіка гендерних мотивів, услід за Ф. Сідні, виявиться у творчості британських поетів XVII ст. Е. Марвела, Дж. Донна, Б. Джонсона та інших.

Ліричний текст Резмі – це газелі. Треба зазначити, що кримськотатарська поетична традиція тієї доби здебільшого представлена двома жанрами: газелі та *qoşmalar*. Середньовічна кримськотатарська палацова поезія, до якої належить і текст Резмі, писалася в метричній системі віршування “аруз” [8], яка враховувала чергування коротких і довгих складів. За схожими принципами було побудовано й квантитативну поезію античних Греції та Риму. Тож можемо зазначити, що й Резмі, і Ф. Сідні віддавали данину сформованій на той час літературній традиції.

Текст Резмі, присвячений його дружині Ханзаде Ханум (теж відомій поетесі), переповнений суфійською символікою. Суфійські поети зазвичай оспівують свою кохану, її коси, вуста та тонкий стан. Кожен із цих образів перетворився в суфійській ліриці на символ з усталеним значенням. Суфійські вірші складні для

розуміння, бо за видимим, “земним” (названим) значенням криється містичний підтекст [3, 554-564]. Наприклад, у тексті Резмі кохана тлумачиться як божественна істина, пасма кучерів коханої – мирські спокуси, дракон – егоїстичні плотські бажання, спалах блискавки – божественне осяяння, краса молодого тіла – абсолютна божественна досконалість, алмаз – отрута тощо. Так, гендерні мотиви, наявні у творчості суфіїв, набувають певного містичного значення [13]. Резмі в газелях зображає суфія, який шукає сенс життя та намагається осягнути таємничість існування Аллаха. Істина від Бога приходиться до нього через обличчя коханої, але її образ незрозумілий. Пасмо кучерів закриває обличчя, суфій його не бачить, він страждає від неможливості побачити й пізнати свою кохану та істину Бога. Читач, аналізуючи гендерні мотиви, вбачає страждання поета через кохання до жінки, однак жінка ця неясна та невловима, вона не є головним персонажем, а лише образом (англ. мовою – character та image) [11]. Головним персонажем виступає *він-суфій*, для якого замилювання образом коханої та страждання є діалогом із Богом, тому він використовує одразу два центральних мотиви кохання-насолоди та кохання-страждання. Вочевидь Резмі наслідує традицію, започатковану арабським поетом-суфієм Шамсіддіном Мухамадом (1325–1390), який був ще за життя відомий у мусульманському та християнському світі під псевдонімом Хафіз¹ (корпус лірики Хафіза маємо в бездоганних українських перекладах В. Мисика) [4, 143-160]. Таке поєднання суперечливих гендерних мотивів надає поезії Резмі особливого емоційного та семантичного значення.

Висновок: Зіставляючи специфіку гендерних мотивів обох текстів, ми робимо висновок, що Ф. Сідні у своєму ліричному вірші майже ненавидить ту, якій присвячує його. Резмі захоплений вродою коханої, але її надмірна “чарівність” надає “штучності” та ірреальності жіночому образу. Страждання Резмі в ліричному тексті умовні, вони радше елемент наслідування традиції східної любовної поезії, аніж власний болісний досвід. Злоба Філіпа Сідні, жорстока іронія та глузування з жіночого персонажа Мопси, навпаки додає щирості його стражданням й переживанням, про які прямо у вірші не йдеться. Сідні не пише експліцитно про біль, але відчуває його, Резмі ж пише про страждання, але не страждає, а скоріш упокорюється, як справжній суфій, невідомості кохання й істини від Аллаха. Адже за двома поетами-сучасниками, державцями та вояками, які прожили типологічно подібне життя й обоє зустріли смерть молодими, стояли різні традиції й різні картини сприйняття світу, хоч і пов’язані часом невловимо тонкими зв’язками.

Відомо, що глибоке зацікавлення поезією Сходу розпочалося в англійській літературі щойно в XIX столітті з появою у 1859 році знаменитого перекладу “Рубайату” Омара Хаяма пера Едварда Фіцджеральда. На жаль, ще й досі немає жодного перекладу вірша Ф. Сідні кримськотатарською мовою. Але, попри ці обставини, проведений вище аналіз дає підстави стверджувати: ще на межі XVI–XVII століть відбувся цікавий обмін текстами, у яких із великою виразністю відбилися різні гендерні картини Сходу та Заходу.

Додаток 1. Ğazel. Hatt-ı sersebzîniñ üstünde ider yer zülfün/ Çemen üstünde biten sünbüle beñzer zülfün// Ebr-i serâb-sıfat perde-fikendür hurşîde/ Âfitâb-i ruhuña sâye salar ter zülfün// Baş qaldırdı yüze çıqdı sipâh-ı hattıñ/ Fitne vehmiyle düşüb ra’şeye titrer zülfün// Saqınur ol gül-ruhsârı esen yellerden / Sanma tahrîk-i sabâdan yüzün örter zülfün// Nice mümkin gire Rezmî-i gedâniñ eline/ Genc-i hüsnün seniñ ejder gibi bekler zülfün// Bu çerh-i sifle-perver elh-i tab’a cûd göstermez/Metâ-i ma’rifet güyâ ziyândur sûd göstermez// Çeker bir perde

¹ Хафіз був першим поетом-суфієм, який у своїй творчості відкрито віддавав перевагу поклонінню коханій жінці перед служінням правителю. А його, на перший погляд, релігійно-містичні образи кохання часто мали цілком земне тлумачення.

dâ'im dîde-i hasret-nigeh üzre/ Ruh-i cânâna baqşam eşk-i hûn-alûd göstermez//
Olub seng-i havâdisden şikest âyine-i tab'im/ Murâdım üzre rûy-i şâhid-i maqsûd
göstermez// Tabâbet gösterüb her zahmıma elmâs bend eyler/Mürüvvetsiz felek bir
merhem-i bîhbûd göstermez// N'ola âteş-eser olsa sevâdı şî'r-i Rezmîniñ/Derunı
hâne-i âteşdür amma dûd göstermez.

Додаток 2. На ніжний пух коханих щік твоє упало пасмо,/До гіацинтових
квіток твоє подібне пасмо.//Немов хмарина дощова нам затуляє сонце,/ Так
сонця милого лице твоє закрило пасмо.// А на лиці пушинок стрій постав,
неначе військо, -/ І їхній заколот у дроз твоє кидає пасмо.// Від ніжних леготів
воно твої рятує щічки,/ Та налетить борвія лють – і не врятує пасмо.// Як
нещасливцеві Резмі красу твою впокорить?/ Красу твою, немов дракон, твоє
вартує пасмо!// Доволі в світі сім підлот – чеснот у нім не видко./ Знання немов
на шкоду нам, а користі – не видко.// Жаль погляд пристрасті палкий в завісу
запинає, / І від моїх кривавих сліз лица її не видко.// Розбито каменем подій
душі моєї люстро, -/ Її лица, що зріти праг, у ньому вже не видко.// Щоб рану
гоїти мою, алмаз до неї тулять,/ Та від жорстокості небес загоєння не видко.//
Що з того що рядки Резмі вогнем палають чорні? -/ Всередині палає дім, а
диму нам не видко.// У грудях полум'я пала – і тішить це безжальну./ Тверде
залізо розтопить – така вогню властивість.// Достаток щоб у світ прийшов –
любові чарки досить./ А келих сонця до країв сіяння повнить марно.// І навіть
володар усіх копалень Бадахшану/ Рубіна, кращого від губ твоїх, не розшукає.//
Й галузки пристрасть вогняна не розшука для стрічі,/ Коли закоханості птах у
височинь не злине.// Червоний, мов тюльпан, вогонь у грудях значить рани,/ І
я, Резмі, не знаю сам, відкіль сей пал у грудях.

Додаток 3. Якої довжини вірш?Якої довжини вірш Мопсу має славить?/ Її
краси й чеснот вам не переяскравить! Як Музи винести сей переважний тягар?/
Богове хай нашлють для помочі свій чар.// Прегарна, мов Сатурн, у цноті – над
Кіприду;/ На дотик - ніжний Пан, Юнони м'якша з виду./ ЗіркА, мов Купідон,
прудка, немов Вулкан;/ Як Момус, лагідна, – такий її талан!// Її чоло – граніт, а
щічки – мов опали./ В очах перлистіи блиск, а губи – сині лали./ Волосся – мов
стрімчак, і преширокий рот,/ На шкірі – злота пал, а руки – ніби шрот.// А щодо
тих частин, що сховані й найкращі, – / Щасливі ті, які не лізтимуть у хащі!

ЛІТЕРАТУРА:

1. *Абдулаева Г.* Поэтическая душа хана. – [Электронный ресурс]// *Avdet.* – 2007. – №21. – Режим доступа к журн.: <http://avdet.org/node/224>.
2. *Жирмунский В.* Сравнительное литературоведение: Восток и Запад. – Л.: Наука, 1979. – С.68.
3. *Лихачев Д., Ломидзе Г., Мафков Д.* Арабская литература XIII–XVI вв. // *История всемирной литературы*: В 9-ти т. / Под ред. Г. П. Бердникова. – М.: Изд-во “Наука”, 1984. – Т. 3. – С. 554-564.
4. *Новикова М.* Міфи та місія: [монографія]. – К.: ДУХ І ЛІТЕРА, 2005. – С.143-160.
5. *Охотникова С.* Гендерные исследования в литературоведении: проблемы гендерной поэтики // *Гендерные исследования и гендерное образование в высшей школе.* – Иваново, 2002. – Ч. 2. – С. 273-279.
6. *Силантьев И.* Поэтика мотива / Отв. ред. Е. К. Ромодановская. – М.: Языки славянской культуры, 2004. – С.104. – (Язык. Семиотика. Культура).
7. Сучасна літературна компаративістика: стратегії і методи. Антологія / За заг. ред. Дмитра Наливайка. – К.: Вид. дім “Києво-Могилянська академія”, 2009. – С.10-12.
8. *Усеинов Т.* Стихотворный метр в средневековой крымскотатарской и османской поэзии. – [Эл. ресурс]. – Режим доступа: [<http://turkology.tk/library/184>]. – 2.04.15 – Загл. с экрана.
9. Халим Гирай-султан. Розовый куст ханов, или История Крыма / Транскрипция, перевод переложения А. Ильми, составление приложений и пояснения Кемалья Усеинова; под общ. ред. Н.С. Сейтягьяева. – Симферополь: РИА “АЯН”; ИД “Стилос”, 2008. – С.73-77.
10. *Balakian A.* Literary Theory and Comparative Literature// *Toward a Theory of Comparative Literature. Selected papers presented in the Division of Theory of Literature at the XXth International Comparative Literature Congress.* – NY; Bern; F.am Main; Paris, 1985.
11. *Contemporary Poetry and Contemporary Science* / Ed. by R. Crawford. – Oxford : Oxford University Press, 2006. – P.187.
12. *Đurišin D., Korkoš L.* Svetová literatúra perom a dlatom. – Bratislava, 1993. – S.47.
13. *Glossary of Poetic Terms.* – [Ел. ресурс]. – Режим дост.: [http://highered.mheducation.com/sites/0072405228/poetic_glossary.html]. – 2.04.15 – Назва з екрана.

14. *Hieatt, Kent A.* The Sixteenth and Seventeenth Centuries // *Poetry in English / An anthology.* – New York; Oxford, 1987. – P. 135-267.
15. *Lawrence Ecker.* Arabischer, provenzalischer und deutscher Minnesang: e. motivgeschichtl. Unters/ Ecker Lawrence. – Bern; Leipzig: Slatkine, 1978. – 236 s.
16. Online Etymology Dictionary. – [Ел. ресурс]. –Режим дост.:<http://www.etymonline.com/index.php?term=pug>. – 2.04.15 – Назва з екрана.
17. *Rubin Gayle.* The Traffic in Women: Notes on the 'Political Economy' of Sex // *Toward an Anthropology of Women / Ed. Rayne R. Reiter.* – New York: Monthly Review Press, 1975. – P. 157-210.
18. Sir Philip Sidney. – [Ел. ресурс]. –Режим дост.:<http://www.britannica.com/EBchecked/topic/543122>. – 5.04.15 – Назва з екрана.
19. Sir Phillip Sidney: His Meter and his Sonnets. – [Ел. ресурс]. –Режим дост.:<https://poemshape.wordpress.com/2009/03/29/sidney-his-meter-and-his-sonnets/>. – 2.04.15 – Загл. з екрана.
20. The Encyclopedia of English Renaissance Literature. [Garrett A. Sullivan, Jr., Alan Stewart]. – West Sussex, UK: Wiley-Blackwell, 2012. – 1360 p. – P. 689-699.
21. *Valerie Wayne.* Historical Differences: Misogyny and Othello // *The Matter of Difference: Materialist Feminist Criticism of Shakespeare / Ed. Wayne.* – Ithaca: Cornell Univ. Press, 1991. – P. 153.
22. *Waller G. F.* Mary Sidney, Countess of Pembroke: A Critical Study of her Writings and Literary Milieu. – Salzburg: Institut für Anglistik und Amerikanistik, Univeristy of Salzburg, 1979 – P. 97-100.

Отримано 7 жовтня 2015 р.

м. Київ

